

SCI-CONF.COM.UA

SCIENCE AND EDUCATION: PROBLEMS, PROSPECTS AND INNOVATIONS

**PROCEEDINGS OF VII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
APRIL 1-3, 2021**

**KYOTO
2021**

SCIENCE AND EDUCATION: PROBLEMS, PROSPECTS AND INNOVATIONS

Proceedings of VII International Scientific and Practical Conference

Kyoto, Japan

1-3 April 2021

Kyoto, Japan

2021

UDC 001.1

The 7th International scientific and practical conference “Science and education: problems, prospects and innovations” (April 1-3, 2021) CPN Publishing Group, Kyoto, Japan. 2021. 1135 p.

ISBN 978-4-9783419-5-2

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Science and education: problems, prospects and innovations. Proceedings of the 7th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Kyoto, Japan. 2021. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/vii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-science-and-education-problems-prospects-and-innovations-1-3-aprelya-2021-goda-kioto-yaponiya-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: kyoto@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2021 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2021 CPN Publishing Group ®

©2021 Authors of the articles

74.	Калиакпарова Г. Ш., Гриднева Е. Е., Зайнуллин Р. Р. ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В КАЗАХСТАНЕ.	505
75.	Калмикова І. С. КОМПЛЕКСНЕ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕЧНІСТЮ ТА ЯКІСТЮ РЕКРЕАЦІЙНИХ ЛОКАЦІЙ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ.	510
76.	Карапиш С. П., Бечкало Н. В. ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОЇ ТА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З МАТЕМАТИКИ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС НАУКОВОЇ ПРАКТИКИ ДЛЯ ЛІЦЕЇСТІВ.	515
77.	Кашинська О. Є. АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА».	520
78.	Кікінежді О. М., Кізь О. Б. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАСАДАХ ПРИНЦИПУ НАСТУПНОСТІ.	526
79.	Кім Т. І., Головченко В. О. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ: ДОСВІД УКРАЇНИ.	534
80.	Коваленко І. І., Кальницький Э. А. КОНСПИРОЛОГІЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ В ПОЛЕ ФИЛОСОФСКОГО ОСМЫСЛЕНИЯ.	544
81.	Коваленко Г. В. КВІР-ТЕОРІЯ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТА ВПЛИВ НА ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА.	555
82.	Колодочка Д. О., Полякова М. В. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗГОРТКОВИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ ДЛЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ ВІДСУТНІХ ОБЛАСТЕЙ ЗОБРАЖЕНЬ.	562
83.	Колянова Т. В. ВПЛИВ КЕРУВАННЯ НА ПОВЕДІНКУ ІЗОЛЬОВАНОЇ ЛОГІСТИЧНОЇ ПОПУЛЯЦІЇ.	571
84.	Комісарчук Ю. А., Криштоф Т. І. ФУНКЦІЯ ПРАВОСУДДЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.	581
85.	Кондратенко П. О. РОЛЬ СКАЛЯРНОГО ПОЛЯ В ІСНУВАННІ СИЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ.	587
86.	Косс В. А., Власова Т. М. СИТУАЦИОННЫЕ ЦЕНТРЫ, МЕТОДОЛОГИЯ СИТУАЦИОННОГО УПРАВЛЕНИЯ И ПРИМЕР АВТОМАТИЗАЦИИ ВЕДЕНИЯ СОВЕЩАНИЙ КОЛЛЕКТИВНЫХ ОРГАНОВ УПРАВЛЕНИЯ.	597
87.	Кравець В. П., Жирська Г. Я., Левчик Н. С. ПРОБЛЕМА СТВОРЕННЯ НЕДИСКРИМІНАЦІЙНОГО БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ.	608

УДК 159.9 +37.015.3

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ГЕНДЕРНОЇ
СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАСАДАХ ПРИНЦИПУ НАСТУПНОСТІ**

Кікінежді Оксана Михайлівна

д. психолог. н., професор

Кізь Ольга Богданівна

к. психолог. н., доцент

Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Анотація. Стаття присвячена проблемі гендерної соціалізації дитини. Розкрито шляхи реалізації принципу наступності між дошкільною та початковою ланками освіти при організації психолого-педагогічного супроводу зростаючої особистості задля створення гендерно справедливого середовища в Новій українській школі.

Ключові слова: гендерна соціалізація, наступність, дошкільна та початкова освіта.

Демократичні процеси в Україні вимагають вироблення нових суспільних вимог до освіти, зокрема, до її дошкільної та початкової ланки як основи соціокультурного становлення особистості, що пов'язано передусім з якістю освіти, дитиноцентризмом, відкритістю до суспільства, забезпеченням рівного доступу обох статей до різних сфер життєдіяльності. Викликами часу є впровадження новітніх технологій, зокрема гендерно-освітніх, у всі ланки освіти, особливо у психолого-педагогічний простір дошкільної та початкової школи, спрямованих на підтримку індивідуального розвитку дівчаток і

хлопчиків та їх творчого самоздійснення як майбутніх громадян української держави.

Забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти в сучасних умовах регулюється положеннями Закону України про освіту, Концепції Нової української школи, Базовим компонентом дошкільної освіти (у редакції 2012 р.), Державним стандартом початкової освіти (2018 р.), Листом МОН України від 19.04.2018 № 1/9-249 «Щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти». З прийняттям низки законів прямої дії («Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», «Базовий компонент дошкільної освіти» (2021 р.), Закон України «Про дошкільну освіту», спрямованих на теоретичне врегулювання функціонування перших двох ланок освіти, було визначено правові засади їх розвитку в контексті гуманістичного підходу. У документах відображено тенденції розвитку безперервної системи освіти, визначено вимоги до розвиненості, вихованості та навченості дітей дошкільного віку, формування у них життєвих компетентностей [1].

Старт Нової української школи (НУШ) заактуалізував проблему наступності між дошкільною освітою та початковою школою, що вирішується шляхом узгодження нормативно-правового поля, уведення у дошкільне навчання основних засад НУШ, зокрема компетентнісного принципу, узгодження програм дошкільного і шкільного навчання [2].

Визріла гостра необхідність консолідації та інтеграції зусиль дошкільних закладів і початкової школи, громадськості та батьків у підготовці дітей старшого дошкільного віку до переходу на навчання у школі та організації наукового й навчально-методичного супроводу партнерської взаємодії усіх учасників освітнього процесу двох початкових ланок освіти.

Гендерний підхід в дошкільній та початковій освіті передбачає створення умов для максимальної самореалізації і розкриття здібностей дівчаток і хлопчиків в процесі педагогічної та батьківсько-дитячої взаємодії. Відтак, оволодіння знаннями щодо гендерної соціалізації дитини дає можливість

педагогу усвідомлювати основні закономірності її гендерного розвитку на різних вікових етапах дитинства; психологічні особливості дівчаток і хлопчиків, зумовлені соціокультурними умовами їх життя; негативні наслідки гендерних стереотипів та їх подолання у педагогічній практиці; психологічні чинники егалітарного гендерного виховання дошкільнят та молодших школярів. Зasadничими є системний, компетентнісний, особистісно-егалітарний та суб'єктно-вчинковий підходи до гендерної соціалізації дитини на засадах гуманізму та демократизму[3; 4].

Під час пошуку шляхів вирішення досліджуваної проблеми, системотвірними в контексті гуманістичної освітньої парадигми слід розглядати наукові ідеї сучасних науковців А.Богущ, Л. Калмикової, О. Кононко, Г. Назаренко, М.Олійник, Т. Піроженко, О. Савченко, О. Чепки та інших учених щодо сутності наступності, її змісту, принципів, методів та форм здійснення. Багатовимірність наступності як педагогічного явища вчені розглядають перш за все одним із складників теоретичних засад педагогічних систем, концептуальним підходом до вирішення освітньо-виховних завдань, принципом навчання та виховання, умовою реалізації безперервної освіти задля цілісного психічного розвитку дитини, формування її життєвої компетентності, спрямування на творчість і самореалізацію.

На думку О. Савченко, діяльність дошкільного закладу і початкової школи як перших ланок системи безперервної освіти в контексті дотримання принципу наступності, передбачає наступні напрями:

- науково-теоретичний – наукове обґрунтування, розроблення та реалізація концепції діяльності, спрямованої на розвиток дитини – спільна робота з оновлення змісту, форм і методів освітнього процесу у дошкільному закладі та у школі з позиції особистісно орієнтованої безперервної освіти;
- освітній – здійснення ступеневої освіти, починаючи з дошкільного закладу; забезпечення наступності програм і навчальних планів дошкільного закладу і початкової школи, їх узгодження та оптимізація;

- дослідницько-практичний – апробація авторських розробок, нових форм і методів роботи з дітьми в освітньому процесі дошкільного закладу та школи, спрямування роботи на формування відносин розвивального навчання у системах «дитина – педагог», «дитина – батьки», «дитина – діти» «педагог – батьки»;
- організаційно-управлінський – організація і планування роботи дошкільного закладу і школи, координація діяльності всіх ланок освітніх закладів [5, с. 4-5].

Формування гендерної компетентності педагога дошкільної та початкової освіти є передумовою створення гендерно справедливого освітнього середовища як творчо-розвивального, здоров'язберезувального, недискримінаційного, інклюзивного задля всебічного розвитку й особистісного становлення дітей різної статі, розвитку їхніх талантів та здібностей, визначення індивідуальних траєкторій виховання і навчання, незалежно від статевої належності [6].

Засадничими у розробці та впровадженні новітніх гендерно-освітніх технологій у освітній заклад є настанови гуманістичної педагогіки (В. Сухомлинський, Г. Ващенко, С. Русова, А. Макаренко, К. Ушинський та ін.). Зокрема, педагогічні погляди Василя Сухомлинського на шляхи розв'язання проблеми наступності між дошкільною та початковою ланками освіти яскраво ілюструють його міркування: «Школа не повинна вносити різкого перелому в життя дитини. Хай ставши учнем, дитина продовжує робити те, що робила й учора. Хай нове з'являється в її житті поступово та не приголомшує лавиною вражень» [7, с. 104].

Старший дошкільний вік вважається важливим періодом «зав'язування найбільш значущих вузлів» зростаючої особистості, всередині якого відбувається формування чіткого і незворотнього уявлення «Я-дівчинка»/«Я-хлопчик». У його формуванні беруть участь два механізми соціалізації – *статеворольова типізація*, яка детермінується контекстом культурологічного середовища та *індивідуалізація*, яка має множинну варіативність і залежить від

конкретних умов життєдіяльності кожної дитини [3, с.16-17]. Старші дошкільники починають оцінювати свою особистість на відповідність гендерній схемі (так їх дисциплінують батьки та «значущі інші»), протиставляючи іншій статі власні переваги, ставлення, поведінку, властивості. Таким чином, гендерна схема стає приписом, що диктує стандарт статевої поведінки для обох статей. Саме інтеріоризація, як найважливіший соціально-психологічний механізм ідентифікації в процесі розвитку гендерного образу Я старшого дошкільника, слугує «точкою відліку» оформлення «внутрішнього», мотиваційного бачення «жіночого» і «чоловічого». З дорослішанням дитини уявлення про гендерні ролі можуть наповнюватися моральним змістом, який послаблює поляризацію поведінки дівчаток і хлопчиків [3, с.26-27].

У нашому дослідженні підтверджено відомі дані про те, що молодший шкільний вік (6/7–10 років) є значущим етапом у формуванні психічної статі, набутті вторинної гендерної ідентичності, оскільки із початком навчання у школі відбувається освоєння дітьми нових соціальних ролей. Наступність у становленні гендерної ідентичності старшого дошкільника та молодшого школяра проявляється у інтеграції щодо виконання нових соціальних ролей як от: Я-учень/ Я-учениця під впливом нової соціальної ситуації розвитку – навчання. Ролі учня/учениці уніфікують статево диференційовані вимоги до їхньої поведінки, активізуючи асиміляцію як маскулінно-фемінних, так і моральних приписів, що поглиблює наслідування андрогінних взірців поведінки. Цей вік є найбільш сензитивним у контексті формування егалітарних гендерних уявлень у зв'язку із освоєнням дітьми нової соціальної ролі школяра/школярки, яка характеризується гнучкістю статевої поведінки, тому має бути максимально насиченим практиками паритетності міжстатевих взаємодій [4, с. 24; с.53-54].

Відомо, що початкова школа є «стартовим майданчиком гендерної соціалізації» дітей, періодом найефективнішого розвитку їхніх інтересів, потреб, розвитку індивідуального потенціалу, незалежно від статевої

належності (І. Бех, В. Кравець, О. Савченко, О.Сухомлинська та інші учені). Як зазначають вчені, у початковій школі «народжується» «особистість майбутнього» у спільній діяльності та діалозі педагога з дитиною як активний і творчий суб'єкт діяльності (Г. Балл, М. Боришевський, Н.Бібік, Т.Говорун, О.Кізь, О.Кікінежді, Г. Костюк, С. Максименко, Р.Павелків, Ю. Приходько, О. Савченко, В. Татенко, Т. Титаренко, О. Янкович та ін.).

У підготовці майбутнього педагога у межах вивчення навчальних дисциплін психологічного циклу гендерні знання органічно інтегровано до змісту лекційних, семінарських та лабораторних занять, включено гендерну тематику до науково-дослідницької роботи й написання курсових та магістерських робіт із психології, в організацію виховної роботи зі студентством [8].

У межах змістового модуля «Дитяча психологія» (012. Дошкільна освіта) вивчаємо вікові аспекти гендерної соціалізації і набуття гендерної ідентичності дівчатками та хлопчиками дошкільного та молодшого шкільного віків; розкриваємо психологічні механізми освоєння дітьми типу гендерної поведінки, а також специфіку впливу агентів гендерної соціалізації (батьківської сім'ї, закладів дошкільної, загальної середньої і позашкільної освіти, ЗМІ, однолітків). У ході практичних занять студенти розв'язують психолого-педагогічні ситуації-задачі на розуміння мотивів поведінки дитини певного віку та статі; на педагогічне бачення ефекту виховного впливу та попередження педагогічних помилок, спричинених гендерними упередженнями та стереотипами; на створення сприятливих умов для спільної гри та праці хлопчиків і дівчаток у зонах їх актуального і найближчого розвитку.

У межах вивчення змістового модуля «Психологія виховання» даємо оцінку стилям та психологічним механізмам виховання хлопчиків і дівчаток. До змісту практичних занять включено апробацію розробленої Т. Говорун та О. Кікінежді методики проведення гендерної експертизи освітнього контенту, зокрема ілюстративного і текстового матеріалу дитячих періодичних видань, художньої літератури, підручників для початкової школи. Студенти

опановують методику проведення гендерної експертизи уроку, що передбачає виявлення невербальних, вербальних і поведінкових індикаторів гендерних упереджень з боку педагогів щодо школярів/школярок (висловлювання, дії, міміка, вокальна міміка, жести, пози, які стосуються ситуацій оцінювання, заохочень дівчаток та хлопчиків під час реального уроку) [3; 4; 8].

Інтегрування знань гендерної теорії до змісту дисциплін психологічного циклу навчально-професійної підготовки майбутніх педагогів сприяють активізації самовизначення студентства у питаннях гендерної культури та допомагають їм набути компетентностей у проєктуванні гендерно справедливого і недискримінаційного освітнього середовища, сприятливого для забезпечення рівних можливостей і прав дівчаток і хлопчиків в отриманні якісних освітніх послуг на дошкільному та першому рівні повної загальної середньої освіти, виховання креативної, самодостатньої особистості.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти).— Нова редакція. URL:https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf/>
3. Кікінежді О.М., Говорун Т.В., Шульга І.М. Гендерне виховання дошкільнят: навчально-методичний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, – 2015. – 192 с.
4. Кравець В. П., Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Гендерна соціалізація молодших школярів: навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, – 2011. – 192 с.
5. Савченко О. Наступність і перспектива в роботі двох перших ланок освіти // Дошкільне виховання. – 2000. – №11. – С. 4-5.

6. O. M. Kikinezhdi, H. Ya. Zhyska, R. S. Chip, Y. Z. Vasylkevych and T. V. Hovorun // Psychology of the Gender-Equitable Environment: Research of Problems. Journal of Intellectual Disability – Diagnosis and Treatment **8** No. 3 (2020), pp. 538–547. doi: 10.6000/2292-2598.2020.08.03.31

7. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 томах. – Київ: Рад. школа, – 1976. – Т. 1. – 654 с.

8. Kiz O. Gender accents of psychological preparation of future teachers of primary education for work in NUS. Theory and Practice of Future Teacher's Training for Work in New Ukrainian School: monograph / Edit. I. F. Prokopenko, I. M. Trubavina. – Prague, OKTAN PRINT s.r.o., – 2020. – P. 521-536.